

Herontwikkeling van het Wijnhavenkwartier Den Haag

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

14 december 2005 / rapportnummer 1663-24

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Herontwikkeling van het Wijnhavenkwartier Den Haag

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport
over de Herontwikkeling van het Wijnhavenkwartier Den Haag,

uitgebracht aan de gemeenteraad van Den Haag door de Commissie voor de milieuef-
fectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

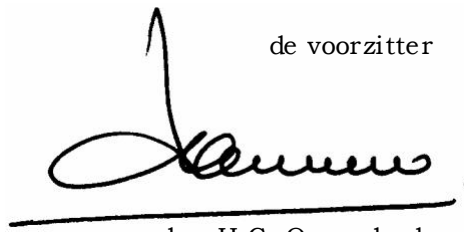
Herontwikkeling Wijnhavenkwartier Den Haag,

de secretaris

mr. S. Pieters

de voorzitter

drs. H.G. Ouwerkerk

Utrecht, 14 december 2005

commissie voor de milieueffectrapportage

Aan de gemeenteraad van Den Haag
t.a.v. mw. drs. A.W. Kuijer
Interne postcode PG_02.47
Postbus 12 651
2500 DP Den Haag

uw kenmerk
SB/2005-23913

uw brief
21 oktober 2005

ons kenmerk
1663-24/Pi/lp

onderwerp
Advies voor richtlijnen MER Herontwik-
keling Wijnhavenkwartier
Den Haag

doorkiesnummer
(030) 234 76 66

Utrecht,
14 december 2005

Geachte leden van de raad,

Naar aanleiding van uw brief d.d. 21 oktober 2005 sturen wij u op uw verzoek dit advies voor richtlijnen voor het project Herontwikkeling Wijnhavenkwartier Den Haag toe.

De Startnotitie geeft een redelijk beeld van de voorgenomen activiteit en benoemt de belangrijkste milieugevolgen. Deze milieugevolgen dienen wel nader te worden uitgewerkt. Tegen de achtergrond van deze Startnotitie, alsmede naar aanleiding van de informatie die gegeven is tijdens het locatiebezoek dat op woensdagochtend 23 november jl. werd gehouden, volstaat de Commissie met onderstaand advies in briefvorm. De Commissie wijst erop dat het op te stellen MER dient te voldoen aan de inhoudelijke vereisten zoals genoemd in artikel 7.10 Wet milieubeheer annex artikel 3 en bijlage IV van de m.e.r.-richtlijn voor projecten (85/337/EEG zoals gewijzigd door de richtlijnen 97/11/EG en de 2003/35/EG). Waarbij het MER zich kan beperken tot het beschrijven van de mogelijke aanzienlijke milieugevolgen.

Omdat niet op voorhand valt uit te sluiten dat op de mogelijke (recreatieve) voorzieningen meer dan 500.000 bezoekers zullen afkomen, is er sprake van een m.e.r.-plichtige voorgenomen activiteit. De uitkomsten van het MER kunnen ertoe leiden dat er beperkingen zullen worden gesteld aan het maximum aantal bezoekers.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties¹.

¹ Zie daartoe bijlage 4 bij dit advies.

Specifieke aandachtspunten voor de inhoud van het MER

In het MER dienen in ieder geval de volgende zaken beschreven te worden:

- een nadere uitwerking van de in de Startnotitie genoemde alternatieven in aantal vierkante meters, aard van de voorzieningen (werk, kantoor, recreatief, winkelen, wonen) en welke begrenzing (maximaal) men hanteert;
- een MMA waarbij de keuzen voor maatregelen in het kader van luchtkwaliteit zijn meegenomen, inclusief de mogelijkheden van mobiliteitsmanagement²;
- een goede beschrijving van het studiegebied, zijnde uitdrukkelijk meer dan het plangebied;
- een beschrijving van de consequenties van de plannen en de eventuele wijzigingen in de verkeersstructuur op de verkeersintensiteiten. De wijzigingen in de verkeersstructuur en verkeersintensiteiten dienen inzichtelijk te worden gemaakt voor het gehele studiegebied. Maak inzichtelijk waar en hoeveel toename van het verkeer ontstaat als gevolg van extra hoeveelheden verkeer die worden aangetrokken door het Wijnhavenkwartier. Deze intensiteitsstijgingen dienen in een ruim gebied te worden gemonitord. Daarbij dient als richtlijn te worden aangehouden dat intensiteitswijzigingen van + of – 10% substantiële wijzigingen in milieueffecten kunnen veroorzaken;
- de verwachte intensiteiten op de wegen en kruispunten inclusief de verkeersafwikkeling op deze kruispunten;
- de congestiekans en het sluipverkeer;
- de mate waarin in de verwachte parkeervraag wordt voorzien inclusief de hieraan ten grondslag liggende parkeernormering. Geef aan hoe en waar de parkeervraag van het gebied wordt geacommodeerd en hoe eventuele tekorten of overschotten op de parkeerbalans uit de omgeving wordt omgegaan. Maak via een beschouwing inzichtelijk of de aan te bieden parkeercapaciteit afdoende is en of dat leidt tot toename van de druk op de omgeving;
- de mate waarin het openbaar vervoer en de fiets aantrekkelijk alternatieven voor de auto zijn en hoe dit de vervoerswijzekeuze beïnvloedt.

Er is aangegeven dat een aantal ontwikkelingen in de autonome situatie mogelijk is, bijvoorbeeld in de mogelijkheden om de luchtkwaliteit te verbeteren. Het al dan niet toepassen van deze mogelijkheden leidt tot verschillende autonome situaties. Daar waar deze ontwikkelingen substantiële verschillen laten zien in de autonome situatie moeten hiervoor scenario's worden gehanteerd.

Geef in het MER voor fijn stof (PM₁₀) en NO₂, door middel van contourenkaarten op basis van modelberekeningen, inzicht in de concentratieniveaus en overschrijdingen van grenswaarden (en plandrempels voor NO₂), zowel bij autonome ontwikkeling en uitvoering van de voorgenomen activiteit. Beschrijf:

- de ligging en grootte (in ha) van eventuele overschrijdingsgebieden;
- de hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- de hoeveelheid woningen en andere gevoelige bestemmingen gelegen binnen de verschillende overschrijdingsgebieden³;

² Hierbij zou rekening gehouden kunnen worden met de volgende informatie: <http://www.verkeerenwaterstaat.nl/cend/bsg/brieven/data/1132664002.doc>.

³ Deze informatie is niet relevant voor de toetsing aan de grenswaarden en plandrempels uit het Blk 2005. Deze gelden immers voor de buitenlucht in zijn algemeenheid. Voor het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gezondheidseffecten acht de Commissie het echter van belang ook inzicht te geven in de mate van blootstelling van de bevolking.

- de mate van overschrijding van grenswaarden ter hoogte van woningen en andere gevoelige bestemmingen⁴.

De Commissie merkt op dat niet te verwachten is dat de grenswaarden voor de overige stoffen uit het Besluit luchtkwaliteit (Blk) 2005 (SO₂, CO, Pb en benzeen) zullen worden overschreden. Gezien recente jurisprudentie beveelt de Commissie aan de jaargemiddelde concentraties en grenswaarden van deze stoffen op te nemen in het MER. Beschouw hiervoor berekende achtergrondconcentraties en kwantificeer de additionele bijdrage van het voornemen aan deze concentraties, bijvoorbeeld op basis van gegevens over vergelijkbare voornemens elders.

Bij de eventuele toepassing van de saldobenadering moet het saldo bepaald worden, bijvoorbeeld door de verschillen tussen autonome ontwikkeling en voorgenomen activiteit aan te geven qua:

- oppervlakte overschrijdingsgebied;
- aantallen woningen en gevoelige bestemmingen gelegen binnen het overschrijdingsgebied;
- mate van overschrijdingen ter hoogte van woningen en andere gevoelige bestemmingen.

Aannemelijk moet worden gemaakt dat voldaan wordt aan de aan saldering in het Blk 2005 gestelde beperkingen naar inhoud, plaats en tijd.

Maak bij normoverschrijding aannemelijk dat qua luchtkwaliteit per saldo minimaal sprake is van geen verslechtering.

Indien zou blijken dat een of meerdere alternatieven leidt tot het overschrijden van grenswaarden voor de luchtkwaliteit, ook al is dat toe te schrijven aan bijvoorbeeld het heersende achtergrondniveau, dan dient te worden aangegeven, welke maatregelen genomen kunnen worden om zoveel mogelijk te voldoen aan de grenswaarden.

Om de luchtverontreiniging in Europa te bestrijden heeft de Europese Commissie de Thematische Strategie voor Luchtverontreiniging (TSL) opgesteld. Daarin is onder andere voorgesteld de grenswaarde van fijn stof, naast PM₁₀, mede te gaan baseren op PM_{2,5}. Ten opzichte van PM₁₀ heeft PM_{2,5} een veel directere relatie met optredende gezondheidseffecten. De Commissie adviseert om deze reden in het MER globaal aan te geven of, en zo ja in welke mate de voorgestelde maatregelen ter reductie van PM₁₀-concentraties bijdragen aan het verminderen van de PM_{2,5}-concentraties en aan gezondheidseffecten⁵.

Geef een analyse van de geluidhinder als gevolg van wegverkeer op de wegen behorend tot het studiegebied. Op kaart moeten de geluidscontouren in stappen van 5 dB(A), bijvoorbeeld 40, 45, 50, 55 en 60 dB(A) weergegeven worden. Inzicht dient gegeven te worden in het aantal gehinderden per alternatief.

Beschrijf kort de te hanteren principes voor de energie- en watervoorziening, alsmede voor het materiaalgebruik in het kader van duurzame stedenbouw.

⁴ Zie voetnoot 2.

⁵ Maatregelen die vooral gericht zijn op de grovere fracties leveren voor de gezondheid waarschijnlijk weinig op. Zo leidt het aftrekken van de bijdrage van zeezout misschien wel tot het halen van de norm, maar tot geen of zeer beperkte gezondheidsverbetering.

In het MER dient voor het aspect veiligheid informatie gegeven te worden over:

- de vluchtroutes en de mogelijke inzet van hulpdiensten bij calamiteiten, bijvoorbeeld op basis van maatrampscenario's;
- de sociale veiligheid in de vorm van beleving van de kwaliteit van het ruimtelijk ontwerp.

De in de inspraakreacties genoemde veiligheidsaspecten kunnen in het MER besproken worden, maar vormen geen verplicht onderdeel van een MER⁶.

Ook dient in het MER (visueel) aandacht besteed te worden aan de stedenbouwkundige inpassing, met beeldmateriaal uitgaande van zichthoogte en relevante posities in de stad.

Bouwhinder

Gedurende een lange periode – tot ongeveer 2016 – zullen in minimaal twee fasen grote aanpassingen in het plangebied plaatsvinden. Dit kan tot grote bouwhinder leiden. In de Startnotitie wordt aangegeven dat een kader zal worden uitgewerkt met betrekking tot de bouwhinder. Dit kader dient – voor zover mogelijk – in het MER te worden opgenomen, met daarbij bijzondere aandacht voor:

- aan- en afvoer van grond, bouwmaterialen langs routes met geluidsgevoelige bestemmingen;
- inschattingen van het aantal en type vrachtautobewegingen;
- inrichting en beheer van laad- en losvoorzieningen;
- tijdelijke verkeersmaatregelen;
- de aanwijzing van speciale corridors voor het bouwverkeer;
- de deregulering van de toegankelijkheid van de bouwterreinen;
- de deregulering van de tijdstippen van aan- en afvoer;
- geluidsoverlast en trillingen als gevolg van bouwverkeer, alsmede bouwwerkzaamheden (hei- en sloopwerkzaamheden);
- de luchtkwaliteit gepaard gaand met de bouwwerkzaamheden en de maatregelen die genomen kunnen worden om de luchtkwaliteit te verbeteren bijvoorbeeld door bij het aanbesteden verplichtingen te stellen ten aanzien van de inzet van milieuvriendelijke vrachtauto's die voldoen aan de euro IV-norm.

De Commissie verzoekt nadrukkelijk om met duidelijk kaartmateriaal in het MER te werken, waarbij de relevante (straat)namen duidelijk leesbaar worden weergegeven.

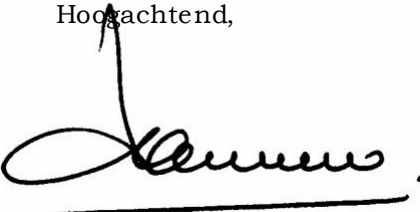
⁶ Zie daartoe bijlage 4, onder andere de inspraakreacties 4 en 6.

Alternatieven en bandbreedte programma

Hetgeen wordt voorgesteld in de Starnotitie – planalternatief, renovatiealternatief en MMA - vormt een voldoende basis voor het uitwerken van reële alternatieven in het kader van dit MER. Wel kan bij het renovatiealternatief aan verschillende invullingen worden gedacht, zoals ook uit de inspraak⁷ blijkt. Beoordeeld dient te worden in hoeverre deze als realistische varianten van het renovatiealternatief kunnen worden meegenomen in dit MER. Indien dat niet het geval is, dient dit beargumenteerd te worden in het MER. Tevens dient in het MER aangegeven te worden binnen welke bandbreedte de voorgenomen activiteit realistisch is. Wat is de omvang van het minimumprogramma om de voorgenomen activiteit te kunnen realiseren en wat zou u maximaal op deze locatie willen realiseren?

Wij hopen met dit advies een positieve bijdrage te hebben geleverd aan uw verdere besluitvorming. In geval van vragen kunt u te allen tijde contact met ons opnemen (secretaris, de heer mr. S. Pieters, telefoon: 030 – 234 76 34 of anders per e-mail: spieters@eia.nl). Graag ontvangen wij van u zo spoedig mogelijk de definitieve, door u vastgestelde richtlijnen voor dit project.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ouwerkerk', is written over a solid horizontal line.

drs. H.G. Ouwerkerk, voorzitter werkgroep
Herontwikkeling Wijnhavenkwartier Den
Haag

⁷ Zie daartoe bijlage 4, en dan met name de suggesties voor het renovatiealternatief in de inspraakreacties 2 en 6. In inspraakreactie 5 wordt om een alternatief met betrekking tot parkeren gevraagd waar ook aandacht aan besteed dient te worden

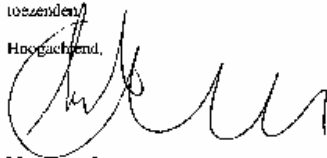

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Herontwikkeling van het Wijnhavenkwartier Den Haag

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 21 oktober 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	Gemeente Den Haag Dienst Stadsbeheer												
	Milieu en Vergunningen												
Belemedok, Postbus 12 651, 2500 DP Den Haag													
Commissie voor de m.e.r. T.a.v. dhr. mr. S. Pieters Postbus 2345 3500 GH UTRECHT	Uw brief van - Uw kenmerk - Drs kenmerk SB/2005-23913 Aantal bijlagen 8 Datum 21 oktober 2005												
Onderwerp Startnotitie m.e.r. herontwikkeling Wijnhavenkwartier Den Haag													
Geachte heer Pieters,													
Hierbij doe ik u in zeventienvoud toekomen de Startnotitie m.e.r. herontwikkeling Wijnhavenkwartier Den Haag. De startnotitie ligt van 20 oktober tot en met 1 december 2005 ter inzage. Als bijlage hierbij treft u tevens aan een afdruk van de publicatie in huis-aan-huiskrant De Posthoorn d.d. 19 oktober 2005. De gemeenteraad van Den Haag treedt op als bevoegd gezag. Het m.e.r.-plichtige besluit is het op te stellen bestemmingsplan.													
Wij zonden u de startnotitie met het verzoek een advies uit te brengen aan het bevoegd gezag voor de richtlijnen voor de inhoud van het definitieve milieueffectrapport. Uw advies kunt u sturen naar: Gemeente Den Haag, Dienst Stadsbeheer, Milieu en Vergunningen t.a.v. mw. drs. A.W. Kuijer Interne postcode PG_02.47 Postbus 12 651 2500 DP Den Haag													
Van de binnengekomen reacties van insprekers en wettelijke adviseurs zullen wij u een afschrift toezenden.													
Hoogachtend, 	<table border="1"><tr><td></td><td>Commissie voor de milieu effect beoordeling</td></tr><tr><td>Startdatum:</td><td>24 OKT 2005</td></tr><tr><td>Aantal bijlagen:</td><td>8</td></tr><tr><td>Beoordeling:</td><td>1663 1/1/05</td></tr><tr><td>Beoordeling:</td><td>P: B: 1/1/05</td></tr><tr><td>Beoordeling:</td><td>hb</td></tr></table>		Commissie voor de milieu effect beoordeling	Startdatum:	24 OKT 2005	Aantal bijlagen:	8	Beoordeling:	1663 1/1/05	Beoordeling:	P: B: 1/1/05	Beoordeling:	hb
	Commissie voor de milieu effect beoordeling												
Startdatum:	24 OKT 2005												
Aantal bijlagen:	8												
Beoordeling:	1663 1/1/05												
Beoordeling:	P: B: 1/1/05												
Beoordeling:	hb												
Mw. L. van Leeuwen Hoofd afdeling Beleid													
Afdelingen bij Afdelingshoofd Afdelingshoofd Milieu en Vergunningen Belemedok Paviljoensgracht 1	Doorkies 070 - 353 6355 Fax 070 - 353 6490												
													

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in De Posthoorn d.d. 19 oktober 2005

Milieu-effectrapportage

Startnotitie m.e.r. herontwikkeling Wijnhavenkwartier

Onderwerp

De gemeente Den Haag bereidt momenteel in het kader van de herontwikkeling van het gebied Wijnhavenkwartier opnieuw het bestemmingsplan voor. De gemeente dient hiervoor de milieueffectrapportage (m.e.r.) te doorlopen. In de m.e.r. worden de te verwachten milieugevolgen van de aanleg, het gebruik en het beheer van de herontwikkeling van het Wijnhavenkwartier in beeld gebracht. De gemeente Den Haag wil het Wijnhavenkwartier ontwikkelen tot een woon-, winkel-, werk- en uitgaansgebied. De eerste fase biedt ruimte aan een woontoren en twee kantoorstorens (voor de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), met stedelijke voorzieningen op de begane grond. In twee bouwblokken in de tweede fase komen ook stedelijke voorzieningen, woningen en kantoren. Onder de bouwblokken komen ondergrondse parkeergarages in twee verdiepingen.

Procedure

De herontwikkeling van het Wijnhavenkwartier zal worden vastgelegd in een bestemmingsplan. De gemeente overweegt in het nieuw op te stellen bestemmingsplan zonder meer de vestiging van recreatieve voorzieningen mogelijk te maken, die op termijn meer dan 500.000 bezoekers per jaar kunnen trekken. Daarmee is sprake van een rechtstreekse m.e.r.-plicht en hoeft hiervoor de m.e.r.-beoordelingsprocedure (het plan is ook een zogenaamd stadproject) niet meer te worden doorlopen. De startnotitie m.e.r. herontwikkeling Wijnhavenkwartier bevat naast de beschrijving van de voorgestane activiteiten, ook de te onderzoeken milieugevolgen van de herontwikkeling. De gemeenteraad stelt de richtlijnen op waaraan het definitieve MER zal moeten voldoen.

Inspraak

Een ieder kan opmerkingen met betrekking tot de inhoud van de nog op te stellen richtlijnen kenbaar maken aan de gemeenteraad. Deze opmerkingen kunnen van 20 oktober t/m 1 december 2005 schriftelijk worden ingediend onder vermelding van Inspraakreactie startnotitie m.e.r. herontwikkeling Wijnhavenkwartier, bij: gemeenteraad van Den Haag, p/a Dienst Stadsbeheer, Milieu en Vergunningen, t.a.v. mw. A.W. Kuijer (adresblok 2) (u kunt hierbij verzoeken om uw persoonlijke gegevens niet bekend te maken).

Inloopmiddag

Indien u in een persoonlijk gesprek toelichting wilt krijgen op de startnotitie en de planontwikkeling voor het Wijnhavenkwartier, is dat mogelijk op donderdag 17 november 2005 tussen 16.00 uur en 19.00 uur in het Bezoekerscentrum Stedelijke Ontwikkeling in het atrium van het Stadhuis, Spui 70 Den Haag.

Inzage

De startnotitie herontwikkeling Wijnhavenkwartier ligt met ingang van 20 oktober t/m 1 december 2005 op werkdagen tijdens kantooruren ter inzage bij het Gemeentelijke Contactcentrum in het atrium van het Stadhuis (adresblok 1). De startnotitie staat ook op internet: www.denhaag.nl/wijnhavenkwartier.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: het College van Burgemeester en Wethouders gemeente Den Haag

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Den Haag

Besluit: herziening bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C10.1

Activiteit: verschillende toeristische en/of recreatieve voorzieningen als onderdeel van een stadsproject waarmee zowel kantoren, woningbouw, parkeren als verschillende andere voorzieningen worden gerealiseerd.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 19 oktober 2005

richtlijnenadvies uitgebracht: 14 december 2005

Bijzonderheden: dit project maakt onderdeel uit van het stadsvernieuwingsprogramma van de Haagse binnenstad en in dit plan zitten zowel de gebouwen van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie, als de "Zwarte Madonna".

Samenstelling van de werkgroep:

ing. J.A. Janse

ir. J.E.M. Lax

L. Th. de Leu

drs. H.G. Ouwerkerk (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep:

mr. S. Pieters

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20051103	L.Q. Onderwater	Den Haag	20051110
2.	20051129	A. Tukker	Den Haag	20051102
3.	20051129	Rijkswaterstaat Zuid-Holland	Rotterdam	20051102
4.	20051129	C. van Zadelhoff	Den Haag	20051206
5.	20051129	Geelkerken & Linskens Advocaten namens Parkeer Management Nederland	Leiden	20051206
6.	20051130	P. Bos namens Vereniging Singelpingel	Den Haag	20051206
7.	20051117	C.R.D. van Onselen, namens Platform Beter Stedelijk en Regionaal Openbaar Vervoer Haaglanden en omgeving (Plaform OVHA)	Den Haag	20051214

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Herontwikkeling van het Wijnhavenkwartier te Den Haag**

Dit betreft een project waarmee enerzijds – mogelijk – een aantal toeristische en/of recreatieve voorzieningen wordt gerealiseerd, maar anderzijds gaat het ook om een stadsproject waarin zowel woningbouw, kantoren als andere voorzieningen zijn opgenomen.

ISBN 90-421-1664-1